

Odpověď p. M. A. Šimáčkovi

Nenávist je svatá. Emil Zola

Pan M. A. Šimáček adresoval mi ve Světozoru ze dne 4. ledna u příležitosti referátu o p. Klášterského „Violách“ několik apelů, jež chci zde rozebrat jeden po druhém — aby bylo konečně patrné, jak bojuje proti mně p. Šimáček a jiní, za něž mluvím. Tedy bod za bodem:

1. Pan Klášterský vydal nový svazek lyriky *Noční violy*. Já před dvěma roky v Liter. listech (1893, str. 32. a n.)¹ kritisoval téhož autora „*Drobtý života*“ a přitom vyšetřil jsem dosavadní literární činnost p. Klášterského. Pan Klášterský byl mi malý, sentimentální genrista, drobný a uzounký virtuos, který svoje umění složil si a snesl z rozličných uměleckých dílen. Šlo mi o to, ohradit se proti primátu, který byl přisuzován p. Klášterskému v mladé poesii naší jeho obchodními i literárními přáteli na úkor jiných, daleko větších talentů, slo o to, ukázat, že jiní (zejm. pp. Svoboda i Sova) hledali a našli v novém našem umění, co p. Klášterský jen rozředoval a tím — popularisoval. To je výslednice mého článku. A co dnes p. Šimáček? „Bylo by poctivé od toho, kdo napsal *takurčitě a tak bez výhrady*, že Klášterský není umělec, aby aspoň po této knížce svůj výrok odvolal.“ Což jsem napsal, že p. Klášterský nenapíše nikdy uměleckou knihu? Jak možno moje soudy, které se týkaly minulosti, minulých knih p. Klášterského (které jsem měl tehdy před dvěma roky na stole), zevšeobecňovat i na budoucnost? Což jsem četl tehdy *Noční violy*? Zahrnul jsem je do svého soudu? Co mám tedy odvolávat? I kdyby „*Noční violy*“ p. Klášterského byly nejgeniálnější kniha na světě, *nemohu* nic odvolávat, poněvadž jsem o nich r. 1893 *nic neřekl*.

2. P. Šimáček napsal, že jsem odsoudil p. Klášterského tehdy „*tak určitě a tak bez výhrady*“ jako neumělce. Ale, p. Šimáčku, vy *klamete obecnost*, které můj článek nevidělo. Otevřete si jen ty Liter. listy a čtěte na str. 33. dole a 34. nahoře:² „*Neupírám, že vedle těchto čísel, která jsem zde analysoval, najdou se v knize³ kusy čistší a umělečtější, básně citové a vyrovnané — v případech, kde tato snaha a vlohy srovnávající a analogisující našla šťastný terén, kde harmonie reality a snu, předmětu a interpretace měla shodu přirozenou a objektivnou. Takových čísel harmonických a melodických,*

1 - [Viz Kritické projevy 1, str. 217—222.]

2 - [Viz Kritické projevy 1, str. 220 a n.]

3 - Totiž v „*Drobtých života*“.

citových a meditačních najde se i v této knize několik, jako byly v hojnější míře v prvních knihách.“ Nerdíte se teď, vy pokrytecký hajiteli literární mravnosti?

3. Pan Šimáček četl poslední knihu p. Klášterského „Noční violy“ a našel v ní nejlepší knihu p. Klášterského, jednu z nejlepších celé naší lyriky, knihu, která by si dobyla čestné místo i na Parnasu světovém. Je to „plně jeho přesvědčení“. Dobře. Já četl jsem také Noční violy. A našel jsem, že je to kniha podobná předešlým, jako vejce vejci. Nemusila by se ani jmenovat Noční violy, mohlo by na ní stát zcela dobře bez újmy logice, rozumu i citu Drobtý života nebo Srdce a duše, či jakkoli jinak. Jako ve všech knihách p. Klášterského: několik měkkých, melancholických čísel chudě a basově sladěných a mnoho triviality a banálnosti umělecké i myšlenkové. Všude podložený vzor, nikde původnost konceptu a formy. To je můj soud o Nočních violách. Vidí-li v nich p. Šimáček velikou lyrickou knihu, je to významné pro něho, ale ne pro Noční violy. Vidí-li v p. Klášterském básnického heroa — dobrá. Já mu toho neberu. Ale je to poctivé — vinit jiného z nepoctivosti, že nevidí v p. Klášterském toho obra, kterého Vy? A žádat odvolání jeho soudu — zdůvodněného, podepřeného, vypracovaného v určitý myšlenkový typ, jako je můj? A vy píšete o sobě jedním dechem, že „jste pro volnost umění i uměleckých a literárních názorů v nejširším toho pojmu významu“?

Ne, p. Šimáčku, já nemám co odvolávat a nic neodvolávám a neodvolám. Já nemám co zakřídovat ve své kampani proti p. Klášterskému. To bylo poctivé tažení proti naduté a mdlé prostřednosti, nepoctivě vynesené a vyzdvížené na štíty, na nichž se nedovede sama udržet. A směju se Vám jen, směju se Vaší nesoudností, když vidíte v Nočních violách argument, jenž vyvrací můj soud. Ne, Vy, který neznáte než frázozat o „čistotě, ryzosti a pravosti“ atd. poesie p. Klášterského, který nemáte ponětí, co jest to kriticky podepřený soud, který opisujete lyrický pathos p. Sládkova Lumíru — ne, p. Šimáčku — stydět se Vám. Když mám na mysli jen rozumovou stránku Vašeho rytířského klání, je mi upřímně k smíchu. Škoda, že je tam ještě mravní, která je prostě hnusná.

4. Pan Šimáček cituje dále starší moje výroky o literárních poměrech českých. Jsou vyňaty z mého referátu o p. Váňových „Úvahách a povahách“ (Lit. listy, 1893, str. 83 a n.¹) a jsou stejně nepoctivě a falsátorsky vyvráceny z textu, z jeho souvislosti. Nezapírám ničeho. Co jsem psal, psal jsem a všecko, co jsem psal, bylo pravda. Literární poměry odsoudil jsem tam jako žalostné a bídné. Ale totéž soudím o nich dnes, více ještě než tehdy. Tehdy, když jsem psal o literární české louži, viděl jsem na ní jen několik husí — dnes vidím jich tam celé stádo. Tehdy měl jsem za sebou Lumíra, Čas, Švandu Dudáka — dnes přišla aféra Macharova a několik jiných před ní a několik jiných po ní, články Zákrejsovy v Osvětě a nakonec tento útok p. Šimáčkův. Všecko, co jsem tam řekl o nesnášenlivosti a řevnivosti českých kruhů literárních, platí doslova pro mne i dnes — a dnes více než tehdy.

1 - [Viz Kritické projevy 1, str. 267 a n.]

Kdo nezná boje literární, které jsem vedl před třema až dvěma léty s „Lumírem“ a „Časem“ — ať si přečte tu kampaň v dotyčných číslech „Literárních listů“. Ve svém článku o p. Váňovi ukázal jsem na tu nesmířitelnou dravost, na ten nesvědomitý kartel, v jaký se uzavírají naše literární cechy proti každému, kdo se jim nehodí do jich koncertu. Schauer zjistil týž fakt přede mnou; odkazují na citát z něho v témže referátě: „Valná část viny tohoto úplného a soustavného ignorování literární osobnosti p. Váňovy leží v těch, kdož mají v rukou vedení našich věcí literárních. To je vina a hřích na literatuře, o tom nemůže býti nejmenší pochybnosti.“

Já však v literární podobizně p. Váňově, v které jsem ho neobhajoval nijak jako polemistu, nýbrž vykládal jen jako publicistu, ukázal i na vady páně Váňovy, na „jeho ryze útočný a bojovný modus reformátorský“ (str. 84.),² na jeho vášnivou jednostrannost (tamže). Pan Váňa mnoho mne zajímal svými uměleckými názory, tak protilehlými právě běžným. O jeho odporu proti pohanské renesanci, proti jejímu diletantismu, o snaze po umění širokém, lidovém, touze mravního a náboženského obrození literatury, o tom celém puritánském ideálu jeho nazírání mnoho jsem myslii. Ve svém článku nakreslil jsem jeho literární podobiznu a nic víc. Očistil jsem člověka neprávem ubíjeného a vysmívaného jen proto, že zavadil o purpurový majestát některé naší veličiny. Tato nedůtklivost byla mi odporna. Řekl jsem to. Ale pan Šimáček falšuje, předstírá-li, že jsem hájil jeho Kokrhy, jeho pamfletové útoky osobní. Já charakterisoval jen jeho expresi, lačnost ran a útoků, jeho humor „blízký a krevní příbuzný anglického“. Takových prudkých pamfletistů má světová literatura mnoho, ale nikde neplije se na ně jako u nás. Vyložil jsem charakter jeho Kokrh, ale nehájil jich. Čtete na str. 84., 2. sloupec²: „Nechci zde psát apologii Kokrh. Chci jen poznamenati, že jejich tón byl celkem špatně chápán a chutnán. Jsme spíše zvyklí na francouzský esprit, na jeho galantní hru lesklými dykami, na pikantní tanec jeho ukrytých jehel. Anglické zboží je naprosto jiné, jak známo. Trvá delší dobu, než se zvykne této silné stravě, těm těžkým a plným ranám anglického boxu. Humor p. Váni je silně anglického plemene. Groteskni, drastický, barbarický. Míchá a smete veliké s malým, nízké s vysokým, biblické verše s žargonem ulice.“ Teď vidíte, poctivý p. Šimáčku, jak jsem „hájil“ p. Váňovy Kokrhy! Výslovně uznávám částečnou jich triviálnost. Nuže, kdo se má stydět? Vy pokládáte moje výroky, ke kterým se s klidným sebevědomím hlásím a které držím proti všem, za ostouzení — já je pokládám za pouhou a hotovou pravdu, za pravdu sice trpkou a žalostnou — ale přece jen pravdu. Ostouzením je mi naopak Váš dnešní článek. Poněvadž lže a falšuje.

5. Vedle mých rouhačských výroků cituje p. Šimáček i jiné vytištěné v Literárních listech, jichž původci jsou tuším pp. Procházka a Karásek. Za ty výroky ovšem nestojím, poněvadž od obou děl mne propast růzností zásadních. Nerozešel jsem se s nimi, že jsou snad příliš „leví“, a rozešel-li jsem se s nimi, neznamená to, že jsem se

2 - [Krit. projevy 1, str. 268.]

3 - [Krit. projevy 1, str. 269.]

posunul „napravo“. Literatura není politika, p. Šimáčku. Já stál vždycky sám — sám pro sebe, sám za sebe. Nenapadá mi spojovat se s někým. Panu Šimáčkovi „zdálo se“ — jak sám píše, že by někteří z nás rádi něco „zakřidovali“, „že ustupují a chtějí se přimknout k někdejší svým odpůrcům.“ *Prosím kategoricky p. Šimáčka, aby pro mou osobu všech takových laskavých domněnek se jednou provždy vzdal.* Odmítám jeho hypotézy jednou provždy. Já neodvolávám ze svého díla ani čárky. Celé jak je, jak rostlo a stojí, je držím! Tak bylo nutné, tak je dobré a bez úhony. Ustupovat, křidovat a stydět se — to náleží mým šlechtným odpůrcům, v první řadě p. Šimáčkovi.

6. Pan Šimáček cituje mezi jiným i přikrý soud jednoho z obou jmenovaných pánů o díle p. Jiráskově. Aby bylo úplně jasno, povím svůj soud o něm. Dotyčný pán vytýká dílu p. Jiráskovu, že nedbá ústředí, jeho věrnosti. S tím ovšem nesouhlasím. *Hmotně, materiálně kulturně* ústředí je vystiženo a odlišeno zvláště v posledních pracích p. Jiráskových určitě. Pan Jirásek je mi bez odporu svědomitý a silný, pracovitý literát. Ale nemohu ho uznat za velkého historického umělce a básníka, jakým ho chtějí mluvit jeho stoupenci. *Psychologická* stránka jeho díla mi v tom brání, jak jsem dovedl a dokázal v letošních Rozhledech, č. 2., str. 106. a n.¹

7. Pan Šimáček mluví ve svém pamfletu o *spojenectví* mém s realisty, s Naší dobou, Časem a p. Macharem. Pan Šimáček je tak zapleten v koteriích, že dnes ani nevěří, že mohou být na světě lidé, kteří se *shodnou pouhou ryzí ideou, totožností myšlení* — a ne na základě vzájemného kontraktu se závadkem, s pevně vyměřeným oboustranným prospěchem. Je to žalostný mravní názor, právě názor takového stádného člověka, člověka z literární louže. Pan Šimáček měří všecko sebou samým. Ale za to jednou provždy uctivě děkuju. Já se nespojil s nikým. Mně se nikdo nenabízel, ani já se nikomu nenablzel. V „Rozhledech“ (v čís. 2.)² jsem v odpovědi p. Vrchlickému vyslovil, že p. Machar po mém soudě měl pravdu. Já nemám ve zvyku zapírat pravdu. To je všecko. Nebylo žádného omlouvání, žádných listů, žádných rozhovorů. (To je odpověď také jistému venkovskému časopisu, který, jak jsem doslechl, mluvil o alianci mojí s p. Herbenem. Je to čirá lež. Poměr můj k p. Herbenovi je stejný, jaký byl před aférou Macharovou. Nezapomněl jsem nikterak na cechový, nechápavý, obmezený a nečestný leckdy odpor jeho proti symbolismu a mladé naší kritice.) Co soudí ku p. Machar o mém díle, je mi lhostejno. *Byl jsem sám a zůstal jsem sám. Se svou prací. A tu přijímám klidně a radostně v nutném a logickém jejím vývinu.* Nemám v ní co odvolávat, co opravovat. Je vypracovaný můj myšlenkový typ. Je to moje myšlenka. Nic víc, nic méně. A o ni se opírám. Klidně a pevně. Víím, že se s ní počítá a bude počítat.

8. P. Šimáček píše také něco o mých nečistých rukách, jimiž se nepošpiní žádný muž, literární své cti dbalý. Tomu se směju široce a vesele. Vida, p. Šimáček chce

1 - [Viz zde na str. 146 a n.]

2 - [Viz zde na str. 144 a n.]

rozhodovat o mojí literární cti! Povedený chlapík! Usvědčil jsem jej teď z falšování a kroucení a nemusil bych s ním dál ani mluvit. Ale řeknu mu přece ještě slovo. Pan Šimáček, má-li trochu uměleckého svědomí v těle, ví, co soudit o člověku, který kazí cizí rukopisy, ryje a orá v nich, ničí jich individuální výraznost, jich původní styl. Panu Šimáčkovi, který zná jistě dobře Zolu (soudím tak z jeho románů, kde jej dovede dle potřeby dobře vyssát a rozšlapat), není třeba snad vykládat názor Zolův o takovém uměleckém penězokazectví. Nuže, prosím p. Šimáčka, aby se rozpomněl na *svoji redakční praxi*. Aby si vzpomněl, jak vykořisťuje té náhody, že tři čtyři nejlepší naši mladí umělci musí tisknout ve Světozoru. A ten člověk chce mně vykládat o literární cti! Milý příteli, před vámi ruce do kapes, hluboko do kapes!

9. Chcete nás poučovat také o rozdílu mezi kritikou a polemikou a vytýkáte, že mícháme obojí dohromady. Nechte toho, byla by to nevděčná práce. Nemáte smyslu pro cíle moderní kritiky a mluvíte o něčem, čemu nerozumíte. Vy myslíte, že kritik nemá svou personalitu. Vy myslíte, že když vy jako „umělec“ ve svých šedivých, ospalých, kožených románech se bez ní obejdete — tím spíše že jí může postrádat kritik. Rozumím vám a docela soustrastně vás lituju. Je to zanedbané vychování. Z těch „kritik“, které jste tiskl a tisknete ve Světozoru, se ovšem nemůžete poučit o individualitě kritické. Ale je to tak již na světě, věřte mi, že taková t. zv. *polemika*, když jí píše hotový člověk, víc *vyloží a vyjasní záhad* než taková t. zv. *kritika pp.* Vykoukala nebo Klášterského nebo Pešky, či jak se jmenují ti vaši „kritikové“.

Nemám co odvolávat. Kdybych dnes měl projít svou dráhou znovu, šel bych zase tudy, kudy jsem šel, a jen tudy. Byl to čistý boj a dobré dílo ve své nutnosti. Dnes je to citit. Je mnoho lidí, kteří mně spláží a přitom mne vykrádají. Nazírání, soudy, expresi, nerv — to všecko odkoukávají. Srovnejte, jak se psalo o literatuře před třemi čtyřmi roky a jak teď. A uvidíte, co je v tom mého vlivu a mého majetku, mého a jednoho, dvou mých přátel, p. Krejčího ku př.

Opakuju: všecko platí, jak leží. Kde jsem udeřil dřívě, udeřil bych i dnes. Každá rána byla dobrá, spravedlivá. Bylo-li kde nenávisť v mojí práci, byla jen zdánlivá, byl to silný rub lásky. Jak pověděl již krásně Zola: „Nenávisť je svatá. Je rozhořčením srdcí silných a mohutných, bojovným pohrdáním těch, jež hněte prostředností a hlupáctví. Nenáviděti znamená milovati, znamená cítiti svoji duši vřelou a šlechetnou, znamená žítí opovržením věcí hnusných a blbých. Tím jsem s Vámi ve veřejnosti domluvil.“

Osobou svou jsem Vám vždy a všude k službám.

Praha, 18. ledna 1895.